

мотиваційні чинники впливають миттєво і сильно, але не обов'язково діють довгий час, на відміну від внутрішніх, таких, що мають триваліший і глибший вплив.

Висновок. Мотивація визначає фундаментальне, стрижневе психічне утворення особистості – її спрямованість і є центральним компонентом психологічної системи діяльності, у тому числі і навчально-професійної. Професійна мотивація являє собою систему внутрішніх спонукань, які викликають трудову активність людини, направляють її на досягнення професійних цілей і регулюють структуру і функції діяльності, а формування мотивації професійної діяльності здійснюється в двох напрямках: у перетворенні загальних мотивів особистості в професійні й у зміні системи професійних мотивів у зв'язку зі зміною рівня професіоналізації. Мотивація направляє особистість, рухає її до поставленої мети, сприяє її розвитку, вона створює у курсанта готовність до навчально-професійної діяльності, підтримує інтерес до неї. Надалі, в процесі виконання професійної діяльності мотивація забезпечує готовність до виконання професійних завдань. Мотиваційному компоненту, який є стрижневим і свого роду спрямовує освіту, у формуванні майбутнього фахівця належить особливе місце, тому що поза мотиву і сенсу неможливі ні одна професійна діяльність, не будуть реалізовуватися ніякі знання, засвоєні в процесі навчально-професійної діяльності, а також сформовані вміння і навички. Мотивацію можна розглядати як чинник професійної соціалізації у навчально-професійній діяльності майбутнього фахівця

Проблема мотивації складається в з'ясуванні не тільки первісних спонукальних моментів людської активності, але і усіх чинників, що направляють, регулюють і підтримують розвиток діяльності особистості.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Профессионализм и лидерство. Харьков : Титул, 2006. 578 с.
2. Кокун О. М. Психология професійного становлення сучасного фахівця : монографія. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2012. 200 с.
3. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості. Київ : КММ, 2006. 240 с.
4. Психология у професійній діяльності поліції : навч. посіб. / О. О. Євдокімова, І. В. Жданова, Д. В. Швець та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокуренько; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 420 с.
5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб. : Питер, 2000. 512 с.
6. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : в 2 т. Т. 2 / под ред. Б. В. Величковского ; пер. с нем. М. : Педагогика, 1986. 392 с.
7. Квинн В. Прикладная психология / пер. с англ. Н. Мальгина, В. Рахмистрова, Д. Сафонова и др. СПб. : Питер, 2000. 560 с.

Одержано 03.11.2019

УДК [342.951:351.74:364.63-055.2](477.6-07)

Наталія Юрїївна ГРІДІНА,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-8499-074X>

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ НА ТЕРИТОРІЇ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

З моменту початку збройного конфлікту у східних регіонах України міжнародними правозахисними організаціями, зокрема Фондом народонаселення ООН в Україні, Міжнародним благодійним фондом «Українська фундація громадського здоров'я», було зафіксовано значну кількість порушень основних прав і свобод людини, зокрема випадків торгівлі людьми, гендерної дискримінації, примусової проституції, домашнього насильства, гендерно-обумовленого насильства. Вказані порушення переважно відбувалися поруч із «лінією розмежування», де спостерігалась висока кількість військових та воєнізованих формувань, велика кількість зброї, відсутність належної соціально-психологічної та медичної допомоги, особливо у віддалених населених пунктах та районах уздовж контактної лінії. Зростання такого виду правопорушень також було зумовлено тим, що досі гендерно-обумовлене насильство залишається прихованою проблемою через неврегульованість на законодавчому рівні процедури притягнення до юридичної відповідальності за вчинення гендерно-обумовленого насильства, відсутність інформаційної та просвітницької компанії, спрямованої на підвищення рівня обізнаності населення щодо проблеми гендерно-обумовленого насильства та наявних послуг для допомоги постраждалим від нього, необхідної кількості психологічних консультацій постраждалим від такого виду насильства, відсутністю усталеної практики надання допомоги в тимчасовому притулку для потерпілих від гендерно-обумовленого насильства (перший притулок був відкритий у Харкові у листопаді 2016 року). Така ситуація вимагала реагування низки правоохоронних органів (у першу чергу органів поліції), місцевих органів влади, неурядових громадських правозахисних та міжнародних правозахисних організацій в напрямі забезпечення прав і свобод як внутрішньо переміщених, так і постраждалих від гендерно-обумовленого насильства під час військового конфлікту жінок та дівчат-підлітків.

Органи поліції є основним державним суб'єктом, діяльність якого має бути спрямована на захист прав і свобод людини і громадянина, зокрема на захист прав і свобод, що були порушені внаслідок вчинення гендерно-обумовленого насильства. Слід звернути увагу, що на законодавчому рівні питанням протидії органами поліції гендерно-обумовленому насильству приділено недостатньо уваги, переважно у нормативно-правових актах регулюються

процедурні питання, пов'язані із запобіганням та протидією домашньому насильству. У зв'язку з цим нагальним питанням сьогодення є вироблення дієвого алгоритму дій працівників поліції щодо запобігання та протидії гендерно-обумовленому насильству, налагодження ефективної взаємодії як з відповідними правозахисними організаціями та місцевими органами влади, так і з населенням. А зважаючи на те, що кількість випадків гендерно-обумовленого насильства істотно збільшується саме під час збройних конфліктів та гуманітарної кризи, важливого значення набуває врахування регіональної специфіки під час вироблення відповідного загальнодержавного механізму протидії.

Досвід пережитого насильства не лише впливає на стан фізичного здоров'я (постраждали від насильства в умовах конфлікту здебільшого інформували про незначні ушкодження, однак мали місце випадки серйозних травмувань, захворювань, що передаються статевим шляхом, загострення інших хвороб), а й призводить до вагомих психологічних наслідків, які можуть мати тривалий вплив на подальше життя постраждалих [1, с. 5]. Так, слід обов'язково враховувати, що в осіб, які були жертвами гендерно-обумовленого насильства під час проведення антитерористичної операції/операції Об'єднаних сил, може спостерігатися підвищення рівня конфліктності в середовищі внутрішньо переміщених осіб, підвищується імовірність випадків ризику насильства в сім'ї та поза її межами.

Усвідомлюючи важливість своєчасного проведення превентивних заходів та заходів оперативного реагування на випадки гендерно-обумовленого насильства, керівництвом Міністерства внутрішніх справ неодноразово зверталась увага на необхідність посилення роботи органів поліції у вказаному напрямі. Так, у розділі 4 «Запобігання і реагування на конфлікти та насильство проти жінок і дівчат» Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року наголошується на важливості удосконалення механізмів реагування на випадки правопорушень, пов'язаних з гендерно-обумовленим насильством, на території проведення АТО та в регіонах з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб, у тому числі забезпечення доступу до правосуддя для них (ці механізми мають включати ідентифікацію потерпілих від насильства) [2].

Необхідно зазначити, що з метою ефективної протидії гендерно-обумовленому насильству в Україні започатковано проєкт «Протидія гендерно-обумовленому насильству на сході України», що реалізується на території Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Донецької та Запорізької областей. Одним із суб'єктів, уповноважених реалізовувати даний проєкт, є Національна поліція України.

У рамках даного проєкту основна увага приділяється таким питанням:

- посилення міжвідомчої координації гуманітарного реагування на гендерно-обумовлене насильство через організацію та посилення діяльності саб-кластерів з подолання гендерно-обумовленого насильства на регіональному рівні, розробку спеціалізованих систем збору та аналізу інформації з гендерного насильства, підвищення здатності гуманітарних акторів реагувати на явище гендерного насильства в умовах гуманітарних операцій;

- підвищення обізнаності населення регіонів щодо явища гендерного насильства, наявних послуг і алгоритму дій у випадках ситуації насильства. Цей аспект проєкту включає розповсюдження різноманітних друкованих інформаційних матеріалів для вразливих категорій населення, інформаційно-просвітницькі та соціальні кампанії з питання гендерного насильства за участю національних та регіональних засобів масової інформації для населення пілотних регіонів;

- підвищення здатності органів та служб надавати допомогу особам, які постраждали від гендерно-обумовленого насильства, та його потенційним жертвам. Цей аспект передбачає: проведення тренінгів для дільничних офіцерів поліції щодо роботи з випадками гендерного насильства та встановлення механізмів перенаправлення між правоохоронними органами та закладами охорони здоров'я; підтримку організацій, що надають допомогу жінкам, які постраждали від насильства; розвиток національної та регіональних гарячих ліній / кол-центрів для роботи з жертвами насильства та їх перенаправлення до органів і служб, які надають спеціалізовану допомогу [3].

Як зазначає Директорка регіонального Офісу ФН ООН для країн Східної Європи та Центральної Азії Аланна Армітаж, для успішної протидії гендерно-обумовленому насильству необхідно поєднувати три аспекти: роботу правоохоронної, соціальної системи, а також системи охорони здоров'я [4]. Погоджуючись в цілому із наведеною точкою зору, варто наголосити, що сьогодні на регіональному та місцевому рівні органи поліції активно співпрацюють з місцевими органами влади, неурядовими громадськими правозахисними та міжнародними правозахисними організаціями в напрямі забезпечення прав і свобод як внутрішньо переміщених, так і постраждалих від гендерно-обумовленого насильства. Проте, надзвичайно актуальним питанням є вироблення загальнодержавного механізму координації діяльності щодо протидії гендерно-обумовленому насильству, в якому особливе місце має відводитися діяльності щодо протидії такому виду насильства на територіях, де проводиться операція Об'єднаних сил. Це має обов'язково бути враховано під час розробки загальнодержавного механізму, оскільки існує певна специфіка, пов'язана з впровадженням інтегрованого підходу протидії насильству над жінками саме в тих регіонах, що постраждали від збройного конфлікту, та тих регіонах, де знаходиться переважна кількість внутрішньо переміщених осіб (Харківська, Запорізька, Дніпропетровська області).

Також у загальнодержавному механізмі протидії гендерно-обумовленому насильству особлива увага має приділятися:

- створенню єдиної інформаційної бази обліку випадків гендерно-обумовленого насильства (власником такої бази має бути Національна поліція України) та заходів реагування на кожен випадок;

- підвищенню рівня підготовки працівників поліції та їх підвищення кваліфікації в частині протидії гендерно-обумовленому насильству, надання допомоги кризових психологів;

- розробці комплексних програм ресоціалізації демобілізованих на регіональному та місцевому рівнях [1, с. 70];
- систематичному проведенню органами поліції спільно з неурядовими громадськими правозахисними та міжнародними правозахисними організаціями інформаційних кампаній з метою підвищення рівня обізнаності населення про гендерно-обумовлене насильство, його ознаки, наслідки, наявність регіональних цілодобових гарячих ліній;
- проведенню органами поліції правовиховної роботи з відповідними категоріями громадян (сім'ями демобілізованих військових, що брали участь у проведенні антитерористичної операції та/або операції Об'єднаних сил, жінок та молодих дівчат з числа внутрішньо переміщених осіб);
- забезпеченню дотримання працівниками поліції етичних стандартів та вимог конфіденційності;
- продовженню практики створення в усіх регіонах держави за участю органів та підрозділів поліції «мобільних груп» з реагування на повідомлення про вчинення домашнього насильства, у тому числі гендерно-обумовленого насильства;
- постійного моніторингу ситуації, яка склалася на території обслуговування з попередження, виявлення та документування фактів гендерно-обумовленого насильства;
- удосконалення механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні гендерно-обумовленого насильства.

Список бібліографічних посилань

1. Гендерно-обумовлене насильство в регіонах, які постраждали від конфлікту: звіт за результатами дослідження. Київ, 2015. 70 с. URL: https://ukraine.unfra.org/sites/default/files/pub-pdf/final_ukr_report.pdf (дата звернення: 20.10.2019).
2. План заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року : наказ МВС України від 12.12.2017 № 1019 // Національний університет цивільного захисту України : сайт. URL: http://nuczu.edu.ua/images/topmenu/gender-policy/1325_plan_zahod_v_darou_04_1.12.pdf (дата звернення: 20.10.2019).
3. Посилення гуманітарної відповіді на потреби найбільш вразливих категорій жінок та дівчат-підлітків в умовах збройного конфлікту на сході України: зміцнення міжвідомчої системи попередження та подолання гендерно-обумовленого насильства // Український жіночий фонд : сайт. URL: https://unf.org.ua/project_activities/UNFPA (дата звернення: 20.10.2019).
4. Гендерно-обумовлене насильство може обходитися Україні в понад 200 млн дол. на рік – представники ООН на зустрічі з Іванною Климпуш-Цинцадзе // Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250294998> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 21.10.2019

УДК 159.9

Наталія Володимирівна ГРЕСА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-0517-4822>

СПЕЦИФІКА САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ У ЧОЛОВІКІВ У КОНТЕКСТІ НОРМАТИВНИХ УСТАНОВ

У сучасному світі характер самопрезентації особистості є актуальним, оскільки відповідає запитам сучасної соціально-психологічної практики і соціальної взаємодії. Самопрезентація є одним із способів регулювання взаємодії суб'єкта з навколишнім середовищем, презентації себе, свого «Я» та власних можливостей, що в свою чергу визначає місце особистості в соціальній системі координат [4, с. 85].

Поняття самопрезентації вперше з'явилося у концепції соціальної драматургії І. Гоффмана як набір соціальних ролей. Дослідженню різноманітних аспектів самопрезентації особистості були присвячені праці Н. В. Амяги, Г. В. Бороздіної, Д. Боса, Р. Ковальські, М. Лірі, Р. Майера, Д. Майерса та багатьох інших. Зокрема, О. О. Соколова-Бауш розглядала самопрезентацію як навмисну, усвідомлювану поведінку, спрямовану на створення враження про себе на інших; Р. Баумейстер визначав самопрезентацію як саморозкриття особистості в міжособистісному спілкуванні через демонстрацію власних думок, характеру тощо; О. М. Капустюк також співвіднесла самопрезентацію із саморозкриттям особистості; О. В. Михайлова вивчала складові успішної самопрезентації під час публічного виступу. Зазвичай самопрезентацію розглядають з інструментальної позиції: як сукупність стратегій і тактик (І. Джонс і Т. Піттман); як набір правил ділового спілкування (Ю. М. Жуков); як комунікативну стратегію 5 (О. О. Ковригіна); засіб підтримання позитивної самооцінки і ствердження власного «Я» (М. Вейгольд і В. Шленкер); і навіть як механізм маніпуляції (Є. Л. Доценко) [5, с. 4].

Самопрезентація є не тільки засобом формування образу Я, вона як би виходить з соціальних стандартів, які формуються в суспільстві. Це у першу чергу розмежування реального і ідеального образу, створення моделі поведінки, яка на даний момент відповідає виконуваним ролі, іміджу, соціально прийнятній моделі [2, с. 75]. Самопрезентація особистості орієнтована зовні та спрямована на певні соціально-особистісні очікування, що в свою чергу вказує на вивчення соціально-психологічних чинників даного феномена.